

UTSIKT

VÄRMLAND

LÄNSSTYRELSENS TIDNING FÖR LANTBRUKARE I VÄRMLAND
NUMMER 2 MAJ 2012

Ur innehållet bl a
Årets slättergubbe, nominera - sid 2
Tips inför kontrollsäsongen - sid 3
Klimatförändringar och
kulturhistoriska byggnader sid 7-10
Kurser - sid 11-13

Nu är det dags att nominera årets slåttergubbe - senast den 31 maj

Återigen ska vi dela ut pris till årets värmländska ängsbrukare – årets slåttergubbe.

För att uppmärksamma det fantastiska arbete som utförs av dem som slår och sköter om gamla ängsmarker delas priset ut till årets värmländska ängsbrukare. Allmänheten inbjuds nu att nominera sina kandidater. Har du tidigare år röstat på någon som ännu inte har vunnit. Rösta igen!

Pristagaren kan vara en eller flera privatpersoner, eller en intresseförening, och självklart kan både slåttergubbar och slåttergummor av alla

åldrar nomineras! Senast den 31 maj ska nomineringarna vara inne hos Länsstyrelsen.

Vinnaren kommer att utses av en jury. Till juryn inbjuds representanter från Länsstyrelsen, LRF, Naturskyddsföreningen, Hushållningssällskapet, Region Värmland och Värmlands Hembygdsförbund. Diplomet delas ut av landshövding Eva Eriksson vid en prisutdelning i sommar.

Vem kan nomineras till "årets slåttergubbe"?

Den/de nominerade ska på ett förtjänstfullt sätt under många år ha skött en eller flera traditionella ängsmarker i Värmlands län.

Marken ska ha höga biologiska och kulturhistoriska värden.

Den/de nominerade ska därigenom ha bidragit till att bevara ängsmark och ängsbruk i länet.

Förra årets pristagare, Gunnarskogs hembygdsförening, sköter denna fina mark vid Lafallhöjden i Gunnarskog. Här finns bl.a. gott om slåttergubbe, *Arnica montana*

Den här personen/personerna/föreningen tycker jag ska bli Årets Slåttergubbe 2012

Den/de nominerades namn, adress

Vilken ängsmark sköter din kandidat?

Motivera varför du tycker att din kandidat ska vinna:

Ditt namn, fullständig adress och telefonnummer

Adress: Länsstyrelsen, Lantbruk, 651 86 KARLSTAD.
Märk kuvertet: Årets slåttergubbe.
OBS! Du kan även skicka nominering med alla uppgifter i e-post till:
sara.bodin.olsson@lansstyrelsen.se

Tips från kontrollanten inför kontrollsäsongen

- Sista ändringsdatum är som vanligt 15 juni. Tänk på att kontrollerna i fält börjar tidigare. Vet ni med er att något ska ändras - skicka in det så fort som möjligt. När en kontroll har aviserats är det för sent att ändra till exempel antal tackor under hållandeperioden.

- Kontrollera så att ansökta block stämmer med blockdatabasen. De kan ha ändrats. Gå in på rapporten "Ändrade block" i SAM-internet för att se om några block blivit ändrade. I så fall är det viktigt att du ändrar din ansökan. Bra tid för detta är i början av juni. På grund av att Sverige inte har ansetts ha tillräcklig noggrannhet på blocken pågår ändringar fortfarande. Kom ihåg att skicka in en ny underskriftssida till Länsstyrelsen om ni inte signerar elektroniskt.

- Det är bra att ha koll på de vanligaste felen som upptäcks vid kontroll och försöka arbeta för att minimera dessa. Flera av de vanliga felen kan leda till en tvärvillkorssanktion på samtliga stöd.

- Obetade betesmarker ger avdrag, försök att få ut djur i tid eller dra tillbaka ansökan.

Märker ni att vallen inte kommer att kunna skördas (om ni söker miljöstödet) – skicka in en ändring. Detta kan göras även efter 15 juni, dock inte om en kontroll har aviserats, så vänta inte för länge med ändringarna.

- Sly på åker är relativt vanligt på marker som inte brukas regelbundet. Se över era marker så att inte obrukade delar med sly ligger med i ansökan, eller ännu hellre, bruka marken så att slyet kommer bort. Även ytor med "surhål" bör dras bort från ansökt areal om de inte är möjliga att bruka.

- Vallar som legat länge och där grödan inte längre består av sådd vallgröda eller vallbaljväxter bör sökas som grödkod 49 eller 60 (om ni söker miljöstödet). Vallar som är tuviga och består av t.ex. tuvåtel, älggräs och mossa berättigar inte till miljöstödet.

- För er som har djur är det viktigt att tänka på att rapportera (CDB) i tid och att djuren märks korrekt. Händelser ska även föras in i journalen (gäller både nöt och får). För får gäller det att rapportera förflyttningar till förflyttningsregistret och spara transportdokument vid inköp av djur.

- De som söker ekologiskt stöd har högre dokumentationskrav. Datum för betesläpp, foderstater för de olika djurgrupperna, växtodlingsplan med mera ska uppges. Hör gärna av er för att få mer information och färdiga blanketter för ifyllning.

Emma Mickelin 054-19 72 84

Grödkod 49 - Ej godkänd slåtter- och betesvall på åker: ska användas för slåtter- och betesvall som inte uppfyller definitionen på vall. Det kan till exempel vara äldre vallar som du inte har sått in under en längre tid och där vallgrödan har ersatts med arter som inte är godkända som vallgröda enligt beskrivning.

Grödkod 60 – Träda: ska hållas fri från sly, buskar och träd. Dräneringen ska hållas i så gott skick att åkermarken inte försumpas.

Kor på bete med korrekt märkning.

DON ökar i spannmål

I fjol ökade halten DON i värm-ländsk spannmål. DON är ett gift som bildas av Fusariumsvampar och kan göra spannmålen otjänliga som livsmedelsråvara. För att undvika förhöjda värden av DON är det viktigt att spannmålen odlas under rätt betingelser och tröskas vid rätt tidpunkt.

Fusarium kallas den svamp som kan ge upphov till axfusarios i spannmål. Fusariumsvampar kan också bilda deoxynivalenol som förkortas DON och är ett gift. Förra växtodlingssäsongen fick stora mängder spannmål runt om i Sverige och Värmland sämre klassning eller till och med kasseras på grund av att den innehöll höga halter DON.

Laxrosa ax

Den regniga sommaren i fjol var en av anledningarna till att angreppen av Fusariumsvamparna ökade. I kombination med varm väderlek under grödans blomning blev angreppen stora. Oftast angrips ett eller flera småax men vid allvarligare fall kan hela vippan infekteras. Angripna delar av axet brådmognar och vid regn får axeten laxrosa färg. Angrepp kan leda till skördenedsättningar och i värsta fall kan svampen bilda toxiner som kan leda till att skörden endast duger till bränsle.

Minimera mängden skörderester

Det är viktigt att hålla nere mängden skörderester på marken så gott det går eftersom smittan sprids från dessa. Sönderhackning av halmen följt av en noggrann nedplöjning eller plöjningsfria system där skörderesterna myllas ned i marken ordentligt är de mest effektiva sätten att oskadliggöra smittan.

Riklig ogräsförekomst, liggsäd och kraftiga regn ökar fukten i grödan vilket leder till ökad smittorisk. En väl genomtänkt ogräsbekämpning och gödsling som motverkar liggsäd är viktiga förebyggande åtgärder mot axfusarios.

Tänk på växtföljden

Planera och variera växtföljden för att minska risken för Fusariumsmitta. Grödor efter majs drabbas lättast. Mottagligheten för smitta varierar mellan olika spannmålsorter och av stråsädesgrödorna är smittorisen störst efter vete, rågvet och havre. Även potatis som förfrukt och resterna efter gamla gräsvallar ökar risken. Lägst är risken efter baljväxter och oljväxter.

Förutom odlingsbetingelser är det viktigt att torka och lagra spannmålen rätt för att undvika problem med smitta och toxinbildning. Direkt efter skörd ska spannmålen torkas ned till lagringsbar vattenhalt och lagras på lämpligt sätt för att undvika tillväxt av mögel. Om man odlar havre bör man se till att den skördas i tid så att toxinbildningen hämmas.

Kemisk bekämpning

Möjligheten att kemiskt bekämpa axfusarios är begränsad och det finns många regler runt bekämpningen. Idag finns det två godkända bekämpningsmedel på marknaden som ger viss effekt; Topsin WG som endast får användas i höstvet, råg och höstkorn och Proline, som inte får användas i havre. Kontakta din rådgivare eller gå in på www.jordbruksverket.se/vsc för att få veta mer om kemisk bekämpning av axfusarios.

Malin Eliasson 054-19 72 12

Axangripet vete.

FOTO: Ingvar Björkman

Höstvete angripet av fusarium.

FOTO: Louise Vimarlund

Kom ihåg att hålla uppsikt över dina grödor om du bor i ett område som ofta drabbas av fågelskador. Ring till Länsstyrelsen direkt om du vill ha en skada besiktigad, så att besiktningsmännen hinner åka ut i god tid innan skörd.

Viltskador av fredat vilt

Fågelskador i Värmland är ett ökande problem. I år satsar Länsstyrelsen på skrämselfkonsulenter.

Fåglar som trana, gås och svan kan åstadkomma stora skador på lantbruksgrödor. Skadorna kan delas upp i följande kategorier:

- Upplockning av utsäde på nysådda spannmålsfält
- Nedtrampning och uppryckning av späda plantor
- Repning av mognande ax
- Skador på potatisfält i olika stadi
- Skador på andra känsliga grödor
- Nedsmutsning av vall

Skadorna kan ersättas ekonomiskt om de orsakats av fredade fåglar, det vill säga fåglar som man inte får jaga. Anmälan sker direkt till Länsstyrelsen. Efter anmälan åker en besiktningsman ut till gården och granskar skadorna. Därefter fattas beslut om ekonomisk ersättning.

Olika åtgärder

Länsstyrelsen jobbar med olika åtgärder för att förebygga fågelskador. Ett exempel är arbetet med att anlägga betesåkrar. 2010 anlades en betesåker i Ölme öster om Karlstad och 2011 anlades två mindre betesåkrar i Sunne. Betesåkrarnas syfte är att locka dit fåglarna så att skadorna på andra

åkrar minimeras. På betesåkrarna kan fåglarna stödfodras med till exempel spannmål. Det gäller att välja optimala platser för betesåkrarna samt att ta lite tålamod för det kan några säsonger innan fåglarna vänjer sig vid de utvalda åkrarna.

Exempel på andra åtgärder mot fåglar är käppar, speglar och så kallade "hulkar". Länsstyrelsen har en del material för utlåning. Från och med i år kan du som lantbrukare även få hjälp av naturbevakare som åker till din gård och skrämmer fåglarna.

Malin Eliasson 054-19 72 12

Om du vill ha hjälp med skrämself och/eller besiktning - kontakta Länsstyrelsen

Gunnar Nilsson 054-19 72 55

Malin Eliasson 054- 19 72 12

FOTO: Hans Ring

Vid misstänkt rovdjursangrepp

Kontakta Länsstyrelsens besiktningsmän snarast - tel 054-19 73 75.

På helger och nätter ringer du 112 och begär kontakt med Länsstyrelsens tjänsteman i beredskap (TIB) så får du hjälp.

Lars Furuholm, rovdjursansvarig, tel 054-19 70 74

Skogsbruk i ett förändrat klimat

Ett förändrat klimat där temperaturen stiger kommer att förändra förutsättningarna för skogsbruket. Ökad tillväxt, kortare perioder med tjäle, ökad nederbörd, ökad stormfrekvens, risk för nya skadegörare är några faktorer som måste tas hänsyn till.

Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen och Gammelkroppa skogsskola ordnade i slutet av april ett seminarium om klimatförändringarnas inverkan på skogsbruket. Seminariet var välbesökt med representanter från såväl skolan som näringen och myndigheter.

Med inbjudna föreläsare från Karlstads universitet, Jordbruksverket, Stora Enso, Skogsstyrelsen och Skogforsk bjöd dagen på mycket matnyttig kunskap och intressanta frågor att diskutera, på såväl global som lokal nivå.

Max Hansson från Centrum för klimat och säkerhet på universitetet inledde med att ge en global bild av vad modellerade klimatförändringar kommer att leda till. Utöver eldning

av fossila bränslen så framhöll han avskogning och ökenspridning som en viktig faktor i tillförseln av koldioxid till atmosfären.

Risk för nya skadegörare

Ett varmare klimat innebär risk för nya skadegörare. Jordbruksverket är Sveriges växtskyddsmyndighet och har ansvar för landets fyto-sanitära verksamhet, oavsett om det gäller jordbruk, skog eller växthusodlingar. Anja Bertilsson från Jordbruksverket berättade bland annat om tallvedsnematoden. Den är inget större hot så länge det svenska klimatet ser ut som det gör nu.

– Men om vi får in den i landet kan den ändå finnas latent och vid en temperaturökning med 3-4 grader kan den orsaka mycket omfattande skador, säger Anja.

I USA orsakar den smaragdgröna asksmalpraktbaggen stora problem på askbestånden. Skalbaggen är svår-bekämpad eftersom den lever större delen av sitt liv inne i träden. Obehandlat emballagevirke och införsel av flis är några av de största riskerna för att den ska spridas till Sverige.

Mjukare marker och fler stormar

Kortare perioder med tjäle och ökad nederbörd kommer att ställa höga krav på hur de tunga transporterna sker.

– Vi jobbar aktivt med ny körteknik och att tunga transporter bara ska ske på de bärigaste delarna, säger Martin Schmalholz på Stora Enso. Vidare måste skonsammare drivningstekniker utvecklas.

För att gardera sig så gott det går mot framtida stormar, skadegörare med mera anser Per Hazell på Skogsstyrelsen att det gäller att sprida sina risker. Mer noggranna ståndortsanpassningar, ökad skötselintensitet för att få stormfasta bestånd och odling av fler trädslag är några av hans rekommendationer inför framtiden.

– Lägg inte alla ägg i samma korg, är Pers råd till skogsägarna.

Maria Sundqvist 054-19 72 25

En film från seminariet finns på www.klimatanpassningvarmland.se

Förebyggande kontroll

Observera avrinning

Gå ut och inspektera huset när det regnar. Observera vilka vägar vattnet rinner från taket, via hängrännor och stuprör ned till marken och vidare. Notera om det finns delar av byggnaden eller marken där vattnet stannar upp eller skvätter på fasaden.

Översyn av de svaga punkterna

Årliga inspektioner av byggnaden ger en god översyn över existerande skador och kan uppmärksamma tecken på nya. En sådan inspektion bör vara extra noggrann vid byggnadens svaga punkter som taknocken, takstolen och takets genomföringar där fukt lätt kan komma in. Andra svaga punkter är fönstrens karmar och understycken, syllstockar och grund. Flagad färg, påväxt av mögel och alger eller utflygningshål för insekter på fasaden kan tyda på fuktproblem.

Svampangrepp

För att svampangrepp på trä ska kunna ske måste dessa förutsättningar finnas under tillräckligt lång tid: näring i form av virke, fukt i virke och luft samt en viss temperatur under en viss tid. Ökad luftfuktighet kombinerat med högre temperaturer ger bättre förutsättningar för angrepp av olika typer av svamp.

Rötsvamp

Rötsvamp växer på och i virket och bryter ned dess beståndsdelar. **Äkta hussvamp** har stora fruktkroppar och orsakar efter en tid **brunnröta**, den bryter ned virket och syns som bruna, uppspruckna strukturer i karakteristiska sprickklossor. Bilder på detta finns i broschyren till höger. Brunröta är den vanligaste formen av röta i barrved. **Vitröta** angriper främst virke av lövträ. Vitrötan gör träet poröst och får det att spricka upp längs med fibrerna. Rötskadat virke tappar i styrka och bärlighet, vilket kan äventyra hela byggnadskonstruktionen.

Mögelsvamp

Mögelsvamp kan växa på ytan på i stort sett alla material, även oorganiska som sten och tegel. Mögelsvamp bryter vanligtvis inte ner materialet, men försämrar luftkvaliteten inomhus. **Svartmögel** uppträder som små mörka prickar på fasader där luftfuktighet och temperatur varit gynnsamma. Svartmögel har ingen direkt nedbrytande effekt men är inte önskvärt ur estetisk synvinkel.

Skadedjur

Insektslarver som livnär sig på att äta trä kan angripa byggnader där de gräver gångar i virket. De trivs i fuktigt trä där de lever tills de är fullvuxna och flyger

ut. Detta bildar små hål i träytan. Upptäcker man sådana hål är det en indikation på att man har larver i byggnaden. **Husbock** och **strimmig trägnagare** är två exempel på skadedjur, där den sistnämnda är vanligast i Värmland. Även **hästmyran** kan ställa till med skador i byggnader. Den kan bygga bo i rötskadat virke, och därifrån sprida sig till friskt material. Skadedjur kan äventyra byggnadens konstruktion och stabilitet, speciellt om angreppet skett i bärande delar.

Vegetation

Växter trivs i ett varmare och fuktigare klimat. På fasader har olika typer av påväxt en större chans att få fäste. Alger, mossa och lavar skadar inte byggnadskonstruktionen direkt, men de bidrar till att hålla kvar fukt mot fasaden som i sin tur kan leda till andra fuktrelaterade problem. Även träd och buskar omkring byggnaden kan ställa till med problem genom att hålla kvar fukt och förlänga upptorkningsprocessen.

Frostsprängning

Vatten som tränger in i sprickor och porer i byggnadsmaterial och därefter fryser till is spränger sönder materialet genom expansion. Detta fenomen kallas för frostsprängning. För träbyggnader kan problemet uppstå i grunden om den varit utsatt för vatteninträngning. Frostsprängning kan ske när temperaturen pendlar mellan några plusgrader och några minusgrader. I Värmland ökar risken för sådana frys- och tiningcykler i ett mildare klimat.

Vill du veta mer?

Besök Länsstyrelsen Värmlands webbplats. Här kan du även ladda ner en broschyr med mer information om klimat och kulturhistoriska byggnader. www.lansstyrelsen.se/varmland/Sv/miljo-och-klimat/klimat-och-energi/

På Klimatanpassning Värmlands webbplats kan du lära dig mer om de risker och de möjligheter som ett förändrat klimat i Värmland kommer att innebära.

www.klimatanpassningvarmland.se

Om du har frågor är du välkommen att kontakta Länsstyrelsen Värmland, enheten för Samhällsbyggnad, Anna-Karin Klasa 054-19 72 71.

Artikelförfattare: Erika Persson

Klimatförändringar och kulturhistoriska byggnader

Klimatet i Värmland förändras

De senaste århundradenas ökade koldioxidutsläpp har gett upphov till globala klimatförändringar. Dessa förändringar märks även i Värmlands klimat. Under perioden 1990-2010 har temperaturen stigit med i genomsnitt en grad jämfört med perioden 1960-1990. Med en liknande utveckling kommer medeltemperaturen i Värmland att vara två till tre grader högre under mitten av tjugohundralet, och fyra till fem grader högre i slutet av seklet, enligt beräkningar från SMHI. Man förväntar sig även att nederbördsmängden kommer att öka med 10 procent till mitten av seklet och med 15 procent till år 2100. Dessutom förväntas det att extrema väderhändelser kommer att bli vanligare och mer omfattande. Detta gäller främst nederbörd där intensivare regn blir vanligare.

Klimatförändringar och det byggda kulturarvet

Nederbörd och vind är de största faktorerna för slitage och nedbrytning på alla typer av bebyggelse. Störst påverkan sker på byggnaders ytterväggar, fönster, dörrar, tak och grund.

Ett klimat i förändring ändrar förutsättningarna och gör att byggnadens material bryts ner snabbare. Därför är globala klimatförändringar en omständighet som påverkar det byggda kulturarvet, även i Värmland.

Klimatförändringarnas påverkan på träbyggnader

Bebyggelsens utformning har traditionellt sett berott på vilka material som funnits tillgängliga och det omgivande klimatet. I skogstrakter där tillgången på virke varit god är många byggnader timrade. En stor del av Värmlands kulturhistoriska byggnader på

landsbygden är därför byggda i trä. Trä är ett organiskt och levande material som påverkas mycket av fukt och temperatur. Detta medför att byggnaderna är utsatta för de biologiska nedbrytningsprocesser som kommer att öka i ett fuktigare och varmare klimat.

Hotet mot kulturhistorisk bebyggelse är framför allt ökad fuktighet i byggnadsmaterialet, genom både nederbörd och ökad luftfuktighet. Kraftiga regn kan även orsaka direkt vatteninträngning, både mot fasaden och genom vattensamlingar i marken. Riskerna för det ökar med stark vind som orsakar slagregn mot fasaden.

De skador som kan förväntas uppträda är inga nya typer. Klimatförändringarna skapar dock gynnsammare förutsättningar för de angrepp som leder till skador. Mögelsvamp och rötsvamp kommer lättare att kunna angripa byggnader och förekomsten av skadedjur kan öka, eftersom de får möjlighet att föröka sig mer än en gång per år.

Förebyggande underhåll i ett klimat under förändring

Förebyggande underhåll minskar risken för att skador uppstår. Åtgärderna är enkla, men förhindrar att byggnaden kommer i kontakt med vatten och fukt, vilket är grundkällan till de flesta skador. Underhållet av kulturhistoriska byggnader måste anpassa sig till det förändrade klimatet som ställer hårdare krav på regelbundenhet.

Gamla träbyggnader har stått emot väder och vind under lång tid och har goda möjligheter att fortsätta stå emot länge till. Trä suger lätt upp fukt, men avger också fukt lätt, detta gör trä till ett material som både påverkas och anpassar sig till klimatet.

På nästa uppslag finns en plansch. Ta gärna ut den ur tidningen och sätt upp den.

Länsstyrelsen
Värmland

Klimatförändringar och underhåll

Ett tätt och välskött tak

Ersätt skadade eller nedfallna takskiffer och tegelpannor omedelbart för att undvika skador. Det är en god idé att använda gammalt, sparat material. Det är också viktigt att taket är tillräckligt ventilerat så att väta lätt kan torka upp. Skiffertak är ett särdrag för kulturhistoriska byggnader i Värmland. För att få bort oönskad lav och mossa som växer på skiffret kan man borsta taket eller strö det med kalk.

Rensa hängrännor och stuprör

Plocka bort växtdelar och annat som fastnat med jämna mellanrum. Vid marken ska vattnet ledas bort från byggnaden på ett effektivt sätt.

Fasad

I ett fuktigare och varmare klimat kan fasaden behöva målas om med kortare mellanrum. Alger eller svartmögel som växer på fasaden kan borstas eller tvättas bort.

Grund

På många äldre trähus finns en fotbräda, vars funktion är att leda vatten från fasaden över grundmuren. Brädan behöver underhållas med jämna mellanrum. Har huset torpargrund är det viktigt att den ventileras när luftfuktigheten är låg.

Sänkning av marknivå och dränering

Marknivån höjs successivt av förmultnade växter och annat avfall. Sänk marken närmast byggnaden med jämna mellanrum. Om regnvatten samlas på marken och blir stående eller om marken sluttar in mot huset kan dräneringsdiken leda bort vattnet.

Vegetation

Växtlighet intill eller hängande över huset håller kvar fukt mot fasaden och taket. Att hålla tillbaka buskar och träd från att komma för nära är en bra förebyggande åtgärd.

Lär dig mer!

Utbildning Floraväkteri

Floraväktarna är ett nätverk av naturintresserade personer som bevakar och ökar kunskapen om i första hand hotade kärlväxter. Länsstyrelsen och Värmlands Botaniska Förening anordnar en utbildning i Floraväkteri. Kursen tar upp inventeringsmetodik, hur man rapporterar inventeringsresultat och praktisk inventering i fält. Målgrupp är både den naturintresserade allmänheten och kunniga botanister. Ingen förkunskap krävs. Mer information finns på Länsstyrelsens webbplats.

Begränsat antal platser

Tid: 9 juni, kl. 9.00-15.00

Plats: Samling vid Länsstyrelsen, Karlstad

Kostnad: Kostnadsfri. Vi bjuder på lunch, anmäl specialkost.

Frågor: Therese Ericsson, LSTS

Anmälan: Senast 4 juni till Therese Ericsson, LSTS

Sylt- och marmeladkokning

En praktisk kurs för värmländska förhållanden. Vi använder bär, frukt, rotsaker och örter för att skapa produkter med egen karaktär. Kursledare är Berit Henriksson, Rönngården, Jämtland. Kursen vänder sig till både odlare och förädlare som vill utveckla sin produktion.

Max 12 deltagare

Tid: 3-4 sept, kl 8.30-16.00

Plats: Ännu inte bestämd

Kostnad: 1 200 kr (exkl moms)

Frågor: Margareta Edsgård, HS

Anmälan: Senast 17 aug till HS växel eller via hemsidan www.hush.se/s

Bild på jordgubbar ska det vara här...

Fler kurser på sidorna 12-13

Anmälan och kontakt Länsstyrelsen Värmland - LSTS

Anmälan på www.kompass.lrf.se (sök på kod vid resp kurs)

Malin Eliasson 054-19 72 12,
malin.eliaasson@lansstyrelsen.se

Therese Ericsson 054-19 71 72,
therese.ericsson@lansstyrelsen.se

Torben Ericson 054-19 72 02

Maria Hammarström 054-19 72 65,
maria.hammarstrom@lansstyrelsen.se

Sara Bodin Olsson 054-19 70 44,
sara.bodin.olsson@lansstyrelsen.se

Lise Wichmann Hansen
054-19 72 16 (tors-fre),
lise.wichmann.hansen@lansstyrelsen.se

Hushållningssällskapet - HS

Växel 054-54 56 00 eller via webbplatsen www.hush.se/s

Margareta Edsgård, HS växel

Karin Granström, HS växel

Daniel Hedeås 054-54 56 06 eller
070-829 19 94

Vi utvärderar - ta chansen, tyck till!

Länsstyrelsen kommer att utvärdera sina djurskydds- och EU-kontroller hos lantbrukare under perioden 16 april-16 november. Alla besökta lantbrukare kommer att få ett frågeformulär med svarskuvert i samband med kontrollen. Vi hoppas att alla tar chansen att ge oss synpunkter så att vi får underlag för ännu bättre rutiner och bemötande.

Läs mer på www.lansstyrelsen.se

Torben Ericson 054-19 72 02

Vi vill gärna lyssna och berätta...

Länsstyrelsen genomför många olika typer av kontroller på lantbruksföretag varje år. Kontrollerna styrs av flera olika lagstiftningar och regelverk. Om det finns intresse kommer vi gärna ut och deltar vid tillfällen där det finns möjlighet att i mindre grupper samtala om hur kontrollverksamheten fungerar och upplevs. Tveka inte att kontakta oss om detta låter intressant - vi ser fram emot att få träffas!

Maria Hammarström 054-19 72 65
maria.hammarstrom@lansstyrelsen.se

Byggnadsvård

Första hjälpen för uthusägare

En kurs särskilt för dig som äger ett eller flera uthus, i behov av reparation! Vi går igenom hur man som husägare bör resonera kring skadade uthus – vilka skador som är akuta och vilka som kan vänta, vad som har orsakat skadorna och hur man förhindrar att de återkommer samt hur man planerar sina åtgärder.

Tillsammans tittar vi på vanliga skador och reder ut orsak och verkan, gör skadeanalyser samt tränar på att ta fram åtgärdsförslag. Tid kommer också att finnas för enskilda diskussioner och rådgivning samt för information om stöd och bidrag till byggnadsvård och landskapsvård.

Kursen kan gärna kombineras med de praktiska kurser som hålls senare i år, t.ex. timmerlagning. Kursen leds av timmerman Robert Lindgren och Sara Bodin Olsson, Länsstyrelsen.

Max 12 deltagare

Tid: 2 juni, kl 9.00-16.00

Plats: Aspåsen, mellan Älvsbacka och Sunnemo

Kostnad: 400 kr (inkl moms)

Frågor: Sara Bodin Olsson, LSTS

Anmälan: Senast 23 maj till Sara Bodin Olsson, LSTS

Kod: 16259

Jordkällare - underhåll, reparation och användning

Intresset för att kunna använda sin jordkällare ökar och vi håller därför på att ta fram en ny kurs med inriktning på underhåll, reparation och användning av jordkällare! I skrivande stund är inte alla detaljer färdiga, men såhär har vi tänkt oss:

Dag 1 (halvdag alt. kväll): Teoripass inomhus. Historisk tillbakablick. Praktisk användning vid förvaring av olika matvaror. Vanliga problem och åtgärder.

Dag 2 (heldag): Praktiskt arbete utomhus. Underhåll och enklare reparation.

Max 12 deltagare

Tid: Augusti

Plats: Ännu inte bestämt

Kostnad: 700 kr (inkl moms)

Frågor: Sara Bodin Olsson, LSTS

Anmälan: Senast 1 aug till Sara Bodin Olsson, LSTS

Underhåll och reparation av skiffertak

Vi blandar teori och praktik, men med tyngdpunkten på praktiskt arbete. Först tränar vi på att lägga skiffer på "övningstak", därefter reparerar vi genom att byta ut skadade plattor. Kursen leds av Emil Engqvist, Emil Engqvist Bygg & Byggnadsvård, och Sara Bodin Olsson, Länsstyrelsen Värmland.

Max 12 deltagare

Tid: 4 aug, kl 9.00-16.00

Plats: Arvikatrakten

Kostnad: 700 kr (inkl moms)

Frågor: Sara Bodin Olsson, LSTS

Anmälan: Senast 23 juli till Sara Bodin Olsson, LSTS

Kod: 16291

Reparation av timrade byggnader

Praktisk timmerlagning. Vi reparerar en timrad ekonomibygnad och diskuterar samtidigt byggnadshistoria, virkeskvalité, redskap, hantverkskunskap och byggnadsteknik. Kurserna leds av timmerman Robert Lindgren.

Max 12 deltagare

Tid: 24-25 aug, kl 9.00-16.00

Plats: Kontakta Sara för mer information

Kostnad: 1100 kr (inkl moms)

Frågor: Sara Bodin Olsson, LSTS

Anmälan: Senast 13 aug till Sara Bodin Olsson, LSTS

Kod: 16265

Lär dig mer!

Lieslätter

Under 2012 arrangerar Länsstyrelsen fyra kurser i lieslätter. Under kurserna kommer så kallade knackliar att användas. I kursavgiften ingår ett knacklieblad. Kursledare är Staffan Lundaahl, Lesjöfors.

Kurser för nybörjare

Tid: 2 juni, kl 9.00-16.00

Plats: Årjäng

Anmälan: Senast 25 maj

Kod: 16229

Tid: 16 juni, kl 9.00-16.00

Plats: Lesjöfors

Anmälan: Senast 8 juni

Kod: 16231

Kurser för nybörjare och fortsättare

Tid: 3 juni, kl 9.00-16.00

Plats: Sunne

Anmälan: Senast 25 maj

Kod: 16230

Tid: 17 juni, kl 9.00-16.00

Plats: Åstrandssättern

Anmälan: Senast 8 juni

Kod: 16232

Kostnad: 500 kr (gratis om du har eget blad)

Frågor: Staffan Lundaahl, tel: 0590-230 92

Anmälan: Se kod och datum under resp kurs. Anmäl via Kompass eller till Lise Wichmann Hansen, LSTS

Gärdesgårdsbygge

Vi hugger material i skogen och lär oss bygga gärdesgård av lokal modell. Även kort genomgång av gärdesgårdens historia. Kursen leds av Peter Olsson, Anttila, och Sara Bodin Olsson, Länsstyrelsen Värmland. Möjlighet till övernattning finns.

Max 12 deltagare

Tid: 8 juni, kl 12.00-18.00 och 9 juni, kl 9.00-16.00

Plats: Anttila Nyskoga, Torsby.

Kostnad: 600 kr (inkl moms). Kostnad för ev. övernattning tillkommer.

Frågor: Sara Bodin Olsson, LSTS

Anmälan: Senast 23 maj till Sara Bodin Olsson, LSTS

Kod: 16261

Odlarring med tema ekologisk produktion

Vi planerar att starta ytterligare en odlarring. Träffarna är mestadels i fält. Vid varje träff tas aktuella odlingsfrågor upp. Syftet med odlarringen är att lära oss mer om ekoodlingen dels genom diskussion med rådgivare, men framförallt genom kunskaps- och erfarenhetutbyte med varandra i gruppen.

Tid: Tre träffar. Första träffen är juni

Plats: Ekologisk gård

Intresseanmälan: Senast 31 maj till Daniel Hedeås, HS

Om gärdesgårdar på Skördefesten

I år kommer Länsstyrelsens lantbruksenhet att delta i Skördefesten på Värmlandsnäs, med en station om traditionella värmländska gärdesgårdar. Då kommer vi också visa upp vår nya skrift "Gärdesgårdar i Värmland". Stationen kommer att ligga vid församlingshemmet i Millesvik. Mer information och karta finns i Skördefestens program. Välkommen!

Tid: 1-2 sept

Plats: Skördefesten på Värmlandsnäs, Församlingshemmet i Millesvik

Information: Sara Bodin Olsson, LSTS

Sommarträff på Torps gård, Värmlands Nysäter Tema Säkerhet i Jord och skogsbruk

En dag för hela familjen där nu får se bra lösningar för att öka säkerheten på din gård.

Fika och mat finns att köpa.

Tid: 30 juni kl 10.00-14.00

Plats: Torps gård ligger på norra sidan om E 18, 2 km väster om Värmlands Nysäter, skyltat

Arrangör: Säkert Bondförnuft och Säffle Norra LRF avdelning

Frågor: Karin Granström, HS

Ingen anmälan

Arlas representant Palle Borgström ser ljus på framtiden för värmländsk mjölkproduktion.

Nystartat projekt - Mjölakens framtid i Värmland

Mjölkbranschen har under en lång tid haft en negativ trend och mjölkinvägningen har minskat med 23 procent sedan 2005. Detta är oroväckande och efter påtryckningar från mjölkföretagare har nu projektet "Mjölakens framtid i Värmland" startat.

Bakom "Mjölakens framtid i Värmland" står Hushållningssällskapet, LRF, LRF Konsult, Växa, Arla och Länsstyrelsen Värmland. Syftet är att utveckla värmländsk mjölkproduktion. En av de första aktiviteterna i projektet var en träff med mjölkbönder för att diskutera och inspirera för framtida satsningar. Träffen gick av stapeln hemma hos familjen Persson på Höglunda gård.

Kerstin och Lars satsar

Efter att landshövding Eva Eriksson invigningstalat visade Kerstin och Lars Persson sin nybyggda lösdrift med robotsystem som de är mycket

nöjda med. När deras gamla ladugård var nedsliten fanns två val, att lägga ner eller bygga nytt. Valet föll på att bygga nytt. Det nya stallen rymmer nu gårdens samtliga djurgrupper.

– Det är väldigt skönt att ha alla djur under samma tak, säger Lars.

Antalet kor är för tillfället 54 men stallen är byggt för max 65 kor. Besättningen kommer att utökas med egen rekrytering. På gården bedrivs i huvudsak vallproduktion, men vid omläggning av vallar odlas en del spannmål som används till djuren. På gården bedrivs också lammproduktion med cirka 40 tackor.

Arla blickar in i framtiden

Efter att ha tittat på Kerstin och Lars fina lösdrift gick färden ner till Trösta Gästgiveri där Palle Borgström från Arla berättade om deras omvärldsanalys och vilka visioner och framtidsplaner som finns inom företaget.

Palle förtydligade att prissvängningarna för mjölken har blivit större och större och påverkas mer av om-

världen då marknaden är global. Händelser och brist på Kinas eller Indiens marknad påverkar numera i stor grad vad den svenska mjölkproducenten får i slutändan.

– Över tid kommer det att bli mjölkbrist som högst troligt kommer driva priserna uppåt, säger Palle. Mjölken i Europa förväntas öka med 9-11 miljoner kg mellan 2011-2020, främst på grund av efterfrågan från Kina, Indien och övriga Asien. Då gäller det att vi i Sverige är med och konkurrerar på den marknaden och Mellansveriges skogslän, däribland Värmland, passar bra för mjölkproduktion.

Enligt Arlas representant ser det alltså ljusare ut för värmländsk mjölkproduktion än på länge. Vad som kan påverka produktionen negativt är höjda miljökrav som inte leder till merbetalning och höjda räntor som effektivt lägger lock på viljan att investera.

► Kårtorp bygger för framtiden

Till sist fick vi lyssna på Per Larsson, en ung lantbrukare från Tibro som nyligen investerat i en robotladugård för 170 kor. Han tog över Kårtorps lantbruk från sin far som fram till 2009 bedrivit mjölkproduktion i en äldre långbåsladugård för 55 kor.

– Efter att ha utbildat mig, jobbat och sett mig om i världen var det inte aktuellt att fortsätta att mjölka kor i en gammal långbåsladugård. Det var att bygga nytt eller göra något helt annat som var alternativen då. Eftersom jag och min familj är intresserade av lantbruk så var det inte svårt att välja, berättar Per.

– Förutsättningarna var bra, beläningen på fastigheten låg och tillgången på mark var god. Det är förutsättningar som skiljer sig från gård till gård och man måste anpassa sig efter sin egen gårds förutsättningar, fortsätter Per.

Bygget påbörjades efter att familjen varit runt och tittat på åtskilliga lösningar och med sinnet öppet för

olika system. Att de till slut ändå bestämde sig för ett robotsystem hade med personalfrågor att göra.

– Fler och fler mjölkföretag i närområdet har robot nu och för att kunna få tag i välutbildad och duktig personal såg vi det som ett måste ur konkurrenssynpunkt, säger Per.

Det finns planer på att öka till 300 kor inom 15-20 år. Stallet byggdes därför för att kunna förlängas. Valet av mjölkrobot föll på en Westfalia Gearobot, som kan utöka från nuvarande tre till fem mjölkboxar.

Framtidstron är stor och Per skickar med en hälsning:

– Tänk dig att du åker skidor genom skogen, då tar du sikte mellan träden och långt framåt för att ta dig fram, precis så ska man tänka inför sitt företagande, se inte hindren utan möjligheterna.

Emma Mickelin 054-19 72 84

Landshövding Eva Eriksson var på plats och invidningstalade på mjölkböndernas träff hos familjen Persson på Höglunda gård.

Sara Bodin Olsson

Gärdesgårdar i Värmland

Historik och byggbeskrivning

Ny skrift om värmländska gärdesgårdar

Nu är den äntligen färdig, Lantbruks nya skrift om gärdesgårdar i Värmland!

Skriften innehåller både historik, arkivmaterial och gamla bilder plus byggbeskrivning och tips för den som vill bygga traditionell gärdesgård idag.

Flera av länets aktiva gärdesgårdsbyggare har deltagit i arbetet, delat med sig av sina erfarenheter och kommit med goda råd.

Skriften är gratis

Du kan antingen hämta ett exemplar i vår reception eller ringa och beställa ett exemplar som skickas via post. Länsstyrelsens reception nås på 054-19 71 05.

Posttidning B

Länsstyrelsen Värmland
651 86 KARLSTAD

Som mottagare av denna tidning finns du med i ett adressregister hos Länsstyrelsen Värmland

En liten film om takskiffer

På många gårdar i Värmland finns ett eller flera hus med skiffertak. Men varifrån kommer egentligen takskiffret och hur gick det till att bryta det?

Nu har Hantverkslaboratoriet vid Göteborgs Universitet gjort en film om skifferbrottet i Glava, där Sigvard Nyström visar traditionell brytning av takskiffer. Filmen heter "Det är berget som bestämmer" och finns tillgänglig via nätet, på <http://hdl.handle.net/2077/28320>

Om takskiffer

I Sverige finns tre olika områden som varit de stora leverantörerna av skiffer för takläggning: Kroppefjäll i Dalsland, Grythyttan i Västmanland och Glava i Värmland. De olika brytningsplatserna ger skiffer av olika utseende och egenskaper, vilket man kan se på taken i olika trakter. Exempelvis är skiffret från Glava en så kallad glimmerskiffer som är ljust grå med skiftningar i andra färger medan skiffer från Grythyttan oftast är jämnare och mörkare, ibland nästan svart.

Skiffer har använts till påkostade byggnader som kyrkor, herrgårdar och i stadsbebyggelse, men i vissa trakter har det även lagts på vanliga bostadshus, uthus, till och med på dasstak! I Glava förekom att eget skiffer bröts för husbehov och skiffer av enklare kvalitet kunde också köpas billigt under vissa perioder. Skiffertaken blev därför mycket populära.

Länsstyrelsen Värmlands tidning för lantbrukare i Värmland

Utgivare: Länsstyrelsen Värmland, 651 86 KARLSTAD

Utkommer med 4 nummer per år

E-post: varmland@lansstyrelsen.se. **Ansvarig utgivare:** Malin Eliasson 054-19 72 12

Redaktion: Emma Mickelin, Roger Bergqvist, Malin Eliasson, Maria Sundqvist

Formgivning: Birgitta Skager

Foto: Länsstyrelsen Värmland, Klara Eliasson, Fredrik Wilde, Sven-Åke Berglind

Tryck: Elanders Sverige AB **Upplaga:** 4 125 ex. **Publ nr:** 2012:11

Vårt adressregister för tidningen Utsikt ändrar vi själva. Därför är det viktigt att du meddelar adressändringar till: Länsstyrelsen Värmland, Lantbruk/tidningen Utsikt, 651 86 Karlstad.

Tel: 054-19 70 00 eller e-post: varmland@lansstyrelsen.se märkt "Lantbruk/tidningen Utsikt"

Länsstyrelsen
Värmland

EUROPEISKA UNIONEN